

diósadi Bodó Gajda Ildikó

Út a Szabadság Felé

1956. október 24. reggelén, pont az iskolába készültem, amikor a nagyanyám bejelentette, hogy nincsen tanítás, mivel harc folyik az utcákon. A magyar forradalom az előző este kezdődött. Bár én nem voltam túl biztos, hogy ez pontosan mit jelentett, de az hogy nincsen iskola, csodás hír volt egy 13 éves gyerek számára. És még sok napig nem volt iskola. De a Bulcsu utca, ahol én laktam, csendes volt.

Néhány nappal később a lakóházunkban élő barátnőimmel minden ajtón bekopogtunk pénzt és könyveket kérni, hogy azokat elvihessük a sebesült szabadságharcosoknak a kórházba. A barátnőim ismertek egy ápolónőt, aki úgy gondolta, hogy a fiatal emberek a kórházakban igazán értékelni fogják ezt. Miután összegyűjtöttük a pénzt, a dohányboltba mentünk, hogy cigarettát is vegyünk. Mivel mi csak személyenként 2 csomagot tudtunk megvenni, így a bolt előtti járókelőket kértük meg, hogy vegyenek cigarettát a mi pénzünkkel. Végre mindhárman eljutottunk a kórházig és bementünk a férfiosztályra.

Egy fiatal emberrel találkoztam, aki elmondta, hogy mire néhány nap múlva visszatérünk, ő már nem lesz itt, mivel biztosan ki fogják engedni a kórházból, még teljes gyógyulása előtt, hogy folytassa a harcot az oroszok ellen. Mindezt úgy viszi véghez, hogy idő előtt kiveszi a hőmérőt a szájából, s az mutatni fogja, hogy nincs láza, és mivel a helyre nagy szükség van az újabb sebesültek számára, valóban ki fogják engedni. A látogatás legszomorúbb része az volt, mikor egy nő jött be elköszönni a többiektől. Nagyon boldog volt, mert hazakészült. De közben az egész szoba észrevehetően elcsendesedett – egyáltalán nem úgy tőnt, mintha a többiek osztanák a nő boldogságát. Miután elment, elmondták, hogy amikor ő maga megsebesült a forradalom kezdetén, teljesen elfelejtette, hogy a férje a karjaiban halt meg és senkinek nem akadt bátorsága ahhoz, hogy elmondja az igazságot neki.

Katonák a szomszédságunkban

Bár a XIII kerület, ahol laktunk, kiesett a harcok színteréből, mégis történt két izgalmat keltő eseményünk. Az egyik az volt, amikor egy orosz tank felfutott a járdára. Órákon keresztül állt, a katonák félték kiszállni belőle. Nekem nem volt megengedve, hogy túl közel menjek hozzá, de még néhány órán át figyelni is igazán izgalmas volt. A katonák végül kibújtak és semmi bajuk nem lett. A második incidens akkor történt, amikor magyar vagy orosz katonák házról házra mentek fegyvereket keresni. Bárkit, akinél fegyvert találtak letartóztattak. Mielőtt odaértek volna a mi lakásunkhoz, szabadságharcosok jelentek és az ablakunk alatt folyt a harc. A biztonság kedvéért a pincébe menekültünk.

A szüleim nem tartózkodtak Budapesten, amikor a forradalom kitört s mivel a közlekedés nem működött egy jó hétig, nem is tudtak hazajönni. Miután édesanyám mégis megjött, minden aktivitásom megszűnt és képtelen voltam még a kórházba is elmenni. Végül rábeszéltem édesanyámat, hogy vigyen be a városba, hogy láthassam, miféle rombolások történtek. Akkor láttam meg azokat lakóházakat, amelyeknek a fele le volt rombolva, a másik oldalon állt az ebédlő asztal kávécsészékkel az asztalon mintha valaki csak egy percre ugrott volna le valahová. Életemben először láttam holttestet – az egyik kapualjban, mellkasára nagy csokor virág volt helyezve.

Az élet Budapesten a forradalom alatt eléggé nehéz volt. Problematikus volt az élelmet beszerezni. Szerencsére a közelünkben volt a piac, de húst és kenyeret mégis máshol kellett bevásárolni. Jól emlékszem rá, hogy órákat töltöttem kenyérért sorban állással. Ettől különben féltem is, mert többször hallottunk olyan esetet, hogy a sorban állókat lötték és néhányan meg is haltak.

Menekülés

A szüleim főleg november 4-e után, amikor az oroszok visszajöttek, beszéltek arról hogy elhagyjuk az országot. De amennyire lehetett, biztonságos módon akarták megszervezni. Az édesapám november 24-én hazajött a munka helyéről (ÉPFU), ahol a munkatársai közül talált valakit, aki hajlandó volt kivinni bennünket a határig – de azonnal indulnunk kellett. Emlékszem, miféle izgalmas kalandnak tartottam ezt akkor. Több réteg ruhába öltöztem, hogy a szomszédok ne egy bőrdöngőt lássanak a kezünkben, ahogy elindulunk a lakásból. Édesanyám egy pár kolbászt és kenyeret pakolt egy aktatáskába – ez volt minden, amit magunkkal vittünk.

Miután könnyek között elbúcsúztunk egy pár rokontól elindultunk gyalog Budára. Egy budai térre volt megbeszélve a találkozó édesapám kollégáival. A sofőrnek engedélye is volt a kormánytól, hogy egy teherautót vigyen el a határig, és megkeressenek és visszahozzanak olyan teherautókat, amit mások elvittek a munkahelyükről, hogy abban a családjukat szállíthassák ki a határhoz. A teherautónk jól meg volt pakolva, mivel összesen heten voltunk elől és három férfi pedig hátul. Mivel tudtuk, hogy át kell hajtanunk rendőrségi ellenőrzési helyeken, meg volt beszélve, hogy kinek mi a munkája, mit kell mondani, miért van a teherautóban. Édesanyámat és engemet „rokonokhoz” vittek, közel a határhoz. A másik nyolc ember pedig vagy sofőr vagy szerelő volt.

Ahogy haladunk a határ felé, egyszer csak három teherautó hagyott el minket ugyanattól a vállalatától. A mi vezetőnk ismerte őket és tudta, hogy megjárták már az utat a határig, s tudják, hol lehet könnyen átmenni. Ez nagyon jól jött nekünk is, mivel halvány fogalmunk sem volt, merre menjünk, ami elég ijesztő szituáció, mivel ha valaki rossz helyen próbálkozik, a rendőrség könnyen letartóztatja, a katonák akár le is lőhetik. Úgy döntötünk, követjük ezt a három autót, bár nekik más ötleteik voltak. Úgy érezték, hogy négy teherautó ugyanattól a vállalatától pont olyan képet fest, mint egy karaván; túl sok figyelmet vonva magára. Nem tudom egyébként, három autó miért ne lehetne ugyanilyen feltűnő?

Tehát kezdődött a színjáték. Mi elől hajtottunk mindaddig, amíg tudtuk tudtuk a helyes irányt. Később a többiek utolérték és kikerültek. Így haladtunk egész délután és este is. Éjfél körül megérkeztünk egy kicsi faluba, ahol azt mondták, maradjunk reggelig, mert a falu és a határ között egy orosz tank tart ellenőrzést és a sötétben könnyen ránk lőhet. De a faluban már senki nem volt ébren, aki befogadott volna, így egy zöld házba beparkolva töltöttük az éjszakát a teherautó ülésén.

Másnap reggel korán fent voltunk és hatkor indultunk a határ felé. Mivel nem voltunk biztosak az útirányban, megint a többi teherautót követtük. Bár nálunk voltak a szükséges papírok, amikor ellenőrzés volt, az első teherautó adott pénzt, szalonnát és vodkát a katonáknak, így a többi kocsi nem is ellenőrizték. Addig vezettünk, amíg lehetett. Az út végén nagy meglepetésünkre ott találtunk még három teherautót az ÉPFU vállalatától. Innét aztán csak gyalog lehetett menni, mivel a határ már nem volt messze.

Ausztria és Magyarország között húzódott egy mély patak, de egy vállalkozó szellemű ember kifeszített egy láncot a két part, a két ország között és egy kis komphajóval szállította át az embereket. Olyan volt, mint egy filmdíszlet, ahol az emberek különböző irányokból sorban érkeznek, hogy át tudjanak jutni Ausztriába. A férfi zsebe kidudorodott a sok pénztől. Nekünk akadt egy nagyon ijesztő pillanatunk is, mivel a lánc mellett egy kotrógéphajó állt, amelyen egy magyar katona ült, és nézte, amint mindenki távozik. De unalmában úgy döntött, hogy pisztolyával fellő a levegőbe. Így majdnem mindenki szívrohamot kapott. Megmondtuk, még egyszer ilyet ne csináljon. Végre mi is Ausztriában találtuk magunkat. És végre szabadok voltunk.

A menekültek élete

A legközelebbi falu kissé messze esett a határtól, de a segítőkész osztrákok küldtek értünk egy traktort, amellyel az embereket beszállították a falu központjába. Annyira sokan voltunk, hogy a traktornak többször kellett fordulnia. Miután megérkeztünk, különböző osztrák családokhoz kerültünk, akik hazavittek és egy meleg ebédet adtak nekünk. Volt annyi időnk, hogy bemenjünk a templomba hálát adni a jó Istennek a szerencsés utunkért. Estére már vissza kellett mennünk a vasútállomásra, ahol felszálltunk egy vonatra, ahol nyolc személy utazott egy fülkében. Aznap este nem volt vacsora meg fűtés sem és mivel november vége felé járunk, eléggé hideg volt. A vonat addig állt az állomáson, amíg teljesen fel nem töltötték. Akkor aztán megkezdődött a két napig tartó utazás, mert nem volt hely számunkra az addig már meglévő táborokban. Így egy új tábort kellett nyitni. A két napos utazás alatt az egyetlen ételünk az a kolbász és kenyér volt, amit még édesanyám az aktatáskájában hozott, s amit megosztottunk a társainkkal.

Végül a hatóságok nyitottak egy új táborot Kaisersteinbrucknál. Igazán nagyon jó volt leszállni a vonatról. Még arra sem volt idő a táborban, hogy az ágyakat fel tudják állítani, így egy nagy terem mindkét oldalán szalma volt a földre szórva és mindenki két pokrócot is kapott a lefekvéshez. A családok kicsi ösvényeket csináltak a szalmában, magánélet nem volt, mivel itt idős, fiatal, leány, férfi együtt élt. Miután több mint három napot ugyanabban a ruhában töltöttünk, igazán jó volt letussolni, bár a víz hideg volt. Hoztak ételt is egy nagy kánában. Volt egy Vöröskeresztes iroda, ahol használt ruhát osztottak ki – mi elmentünk, mivel én lyukas cipőben jöttem át, mert elfejtettem cserélni. A vöröskeresztes dolgozók nem beszéltek magyarul és legtöbb magyar nem tudott beszélni németül, ezért nagyon megörültek, amikor kiderült, hogy a szüleim jól beszéltek németül. Ettől kezdve szüleim a Vöröskereszt-boltban segítettek a magyarokat. Persze fizetés nem volt, de a tudat, hogy magyar magyarokat segít, elég volt.

A táborban nagyon lassan múlt az idő, mivel nem akadt semmi tennivalónk. Ráadásul nem engedték meg, hogy elhagyjuk a táborot, hacsak nem hivatalos ügyben kellett Bécsbe mennünk. Volt azért egy pár utunk Bécsbe, hogy jelentkezzünk az amerikai nagykövetségnél. Az egyik alkalommal édesapám eladta a meleg téli kabátját, hogy legyen némi kevés költőpénzünk.

A nevünket végül december 26-án bemondták a hangszórón. Összecsomagoltuk azt a kevés ruhát amit a Vöröskeresztől kaptunk és jelentkeztünk a busznál. Négy busz indult Münchenbe egy amerikai katonai táborba. Éjfél felé érkeztünk meg. Mivel a tábor nem volt felkészülve arra, hogy családokat helyezzenek el, így a férfiakat külön épületbe helyezték a nőktől. Végül egy katonai transzportrepülőgépre szálltunk fel, hogy átvigyünk bennünket Amerikába. Hogyan voltunk ilyen szerencsések, hogy repülőgépen tudjunk utazni, azt nem is tudom, mivel csak a kicsi gyermekes családok és az idősek tudtak repülni, a többiek hajóval jöttek Amerikába. Megálltunk az Azores szigeten pihenni egy pár óra hosszúra és a Bermuda-szigeten is, mielőtt megérkeztünk McGuire Air Force repülőtérré New Jersey államban.

Érkezés az Egyesült Államokba

Először a Camp Kilmer, N.J. kicsi táborában helyeztek el, ahol elvégezték az összes papírmunkát és az orvosi vizsgálatokat. Ezután költözhattünk át a nagy táborba, ami az út túloldalán volt és innen tudtak az emberek távozni. Ahhoz hogy valaki a táborot elhagyja, az kellett, hogy vagy rokonai legyenek, vagy egy álláslehetősége, vagy egy szervezet szponzorálja. Nos, nekünk nem volt sem állásunk, sem rokonunk, de szerencsére édesapám megtudta, hogy a Wilmington, Delaware-i állam egyházi tanácsa keres három családot, akiket szponzorálna. Nagy örömünkre mi lettünk az egyik család, akit kiválasztottak. Így 1957. január 31-én megérkeztünk Wilmington-ba és egy DuPont vegyész családhoz költöztünk, amíg a saját lábunkra nem tudunk állni.

Hat hétig laktunk a DuPont vegyész családdal, miután egy csodálatos személy felajánlott egy két hálószobás lakást. Csak egy dollárért az első négy hónapra és utána pedig csak negyvenöt dollár volt a havi lakbér. Természetesen nem volt semmi bútorunk, de néhány kedves idegen teljesen berendezte az egész lakást használt bútorokkal és edényekkel. Ez maga a mennyország volt, mivel ez volt a szüleim első olyan lakása háború óta, amelyet nem kellett rokonokkal megosztani. Édesanyám először csak ideiglenes munkát talált, de később felvették mint állandó munkást a DuPont vállalatnál. Az édesapám a Wilmington Trust Banknál kapott állást, ahol könyvvizsgáló lett.

diosadi Bodó Gajda Ildikó

Gajda Ildikó 1966-ban szerzett egyetemi diplomát a Delaware-i Egyetemen. 1968-ban ment férjhez, férje vegyészmérnök, szintén a Delaware-i Egyetemen szerezte Phd fokozatát. 1994-ig Wilmingtonban éltek, amikor Ildikó férje Baton Rouge-ba, Louisiana államba kapott áthelyezést, a mai napig itt élnek. Gajda Ildikónak két csodálatos gyermeke és két gyönyörű unokája van.

Dr. Hitter Miklós és Mária Gajda Ildikó nagyszülei.